

تقسیم کار ملی در راهبرد تحریم شکنی

علیرضا گرشاسبی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

روزنامه جوان

درخواست قانونی جمهوری اسلامی ایران در برخورداری از انرژی صلح آمیز هسته‌ای در چارچوب پروتکل‌های مصوب سازمان‌های تخصیصی بین‌المللی و عدم پذیرش آن از سوی دول غربی، اقتصاد کشور را طی دو سال گذشته با شرایط غیر عادی متفاوتی دست به گریبان کرده که کسب آمادگی کشور برای مواجهه با این شرایط نیازمند برنامه‌ریزی مشخص و مدونی در این خصوص است. استخراج نقاط قوت به‌منظور تقویت آن و نقاط ضعف جهت برطرف‌سازی آن از اولویت‌های اساسی در سطوح کلان برنامه‌ریزی کشور بویژه در بخش‌های اقتصادی خواهد بود. باید توجه داشت که در تغییر رویکرد کشور به سوی «اقتصادی مقاومتی»، چنانچه ملاحظه لازم به منظور پایین نگاه داشتن آستانه آسیب‌پذیری عوامل اقتصادی رعایت نشود، می‌تواند کشور را در معرض تکانه‌های متعدد و سهمگینی قرار دهد.

از طرفی، وابستگی بالای تولید در کشور به واردات کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای و هدف قرار گرفتن واردات به‌عنوان بخشی از تحریم‌ها علیه کشور، می‌تواند زمینه‌ساز تشدید این شوک‌ها در بخش تولید باشد. بنابراین، تقویت بخش تولید و تلاش در راستای ارتقای زیرساخت‌های آن از یکسو و کاهش وابستگی تولید به واردات از سوی دیگر یکی از مولفه‌های مهم در خنثی کردن راهبردهای تحریم‌شکنی در بخش تولید خواهد بود. اهمیت این موضوع از نامگذاری هوشمندانه سال جاری توسط مقام معظم رهبری، با عنوان «تولید ملی؛ حمایت از کار و سرمایه ایرانی» کاملاً به ذهن متبادر خواهد شد.

راهبردهای تحریم شکنی در بخش تولید جز در سایه تقسیم کار میان تصمیم‌سازان این حوزه و تعامل آن‌ها با بخش‌های خصوصی امکان‌پذیر نیست؛ چراکه، با وجود مجاری متعدد اثرگذار بر تولید همچون تامین مواد اولیه و سرمایه، نیروی کار متخصص، رویه‌های واردات و صادرات، حمل‌ونقل، بیمه و بخش مالی، یک نهاد به تنهایی قادر به مقابله با تحریم‌ها بویژه تحریم‌های هوشمند نخواهد بود. تقسیم کار ملی در ابتدا نیازمند برنامه‌ای جامع است که در قالب

آن راهبرد کلان تحریم شکنی (نه تنها در شرایط کنونی بلکه به صورت یک تهدید بالقوه)، وظایف ارکان حکومت و نقش بخش‌های دولتی و غیردولتی در قبال آن‌ها، حدود و ثغور دخالت بخش‌های دولتی و خصوصی، تعیین طیف آسیب‌پذیری بخش‌های اقتصادی از انواع تحریم‌ها و اتخاذ راهبرد تحریم‌شکنی مناسب در مواجهه با این طیف (به تفکیک تولیدات) مشخص شود. در گام بعد، هر یک از دستگاه‌ها و نهادها باید وظایف خود را در چارچوب این برنامه انجام دهند. تحقق اهداف، انحراف احتمالی از اهداف، اصلاحات و ... باید توسط یک نهاد نظارتی به دقت مورد ارزیابی مستمر قرار گیرد. تنها در این صورت است که می‌توان امیدوار بود که تحریم‌های اعمال شده با استفاده از تمام توان و ظرفیت موجود در کشور بی‌اثر گردد.

دولت به‌عنوان یکی از مهمترین ارکان نظام، نقش متمتازی در تقسیم کار ملی خواهد داشت. تقسیم وظایف در وزارتخانه‌ها با توجه به وظایف ذاتی آن‌ها در راستای ثبات بازارهای اقتصادی یکی از مهمترین این وظایف به‌شمار می‌رود. هماهنگی لازم برای تامین کالاهای مورد نیاز کشور اعم از کالاهای اساسی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای همزمان با برنامه‌ریزی جهت کاهش وابستگی‌ها در این حوزه می‌تواند در صدر اولویت‌های دولت قرار گیرد. این امر لزوم تسریع در نهایی کردن سند «راهبرد توسعه صنعتی» را نیز اجتناب‌ناپذیر خواهد ساخت. لازم است این راهبرد با همکاری تمام دستگاه‌های اجرایی و بهره‌گیری از تجربیات بخش خصوصی و استفاده از تجربه کشورهای موفق در گذار از این وضعیت تدوین و پیاده‌سازی شود.

لازم به ذکر است که تدوین این برنامه متفاوت از سایر برنامه‌های متداول در حوزه‌های اقتصادی است. راهبردهای تحریم‌شکنی در بخش تولید، همانند قواعد یک بازی محرمانه بوده و صیانت از آن مستلزم دقت نظر در تمام مراحل تدوین تا اجرا می‌باشد. این امر، استفاده از ابزارهای اجرایی این چنین برنامه‌هایی را در سطوح بالایی از اهمیت قرار خواهد داد. شرایط کنونی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور فرصت‌های مناسبی را به‌عنوان ابزار در تدوین این برنامه و تقسیم کار ملی برای اجرا در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد. حضور نهاد بالادستی «ستاد تدابیر ویژه اقتصادی» به‌عنوان تسهیل‌کننده هرگونه فعالیت در مقابله با تحریم‌ها، بویژه در بعد قوانین و مقررات، اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی (واگذاری تصدگری‌های دولتی به بخش‌های غیردولتی) و نقش‌آفرینی بخش خصوصی در عرصه‌های اقتصادی به خصوص

در سطح بین الملل، گسترش بازارهای مالی و ابزارهای تامین مالی جدید برای فعالان حوزه تولید و صنعت، افزایش توان فنی و مهندسی کشور، برخورداری از نیروی‌های انسانی ماهر و تحصیل کرده و تجربه‌های گران سنگ دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در مواجهه با تحریم‌ها از جمله این فرصت‌ها برای خنثی کردن تحریم‌های بین‌المللی علیه کشور است. اجرای موفق تقسیم کار ملی می‌تواند گامی بلند در دستیابی به منویات مقام معظم رهبری در سال «در سال تولید؛ حمایت از کار و سرمایه‌های ایرانی» باشد.